

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ.....	6
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ.....	19
2.1 Правові та організаційні реалії рейтингового оцінювання діяльності банків в Україні.....	19
2.2 Оцінювання діяльності банків за міжнародними та вітчизняними рейтинговими методиками.....	28
2.3 Аналіз діяльності банків за уніфікованими та диференційованими рейтинговими методиками.....	35
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕЙТИНГОВИХ СИСТЕМ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	40
3.1. Удосконалення комплексної системи рейтингового оцінювання банків CAMELSO.....	40
3.2 Розробка публічної комплексної рейтингової системи оцінки діяльності банківських установ України.....	43
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток і функціонування банківської сфери сьогодні відбувається в постійно змінюваній загальноекономічній та соціально політичній ситуації, що впливає на надійність та ефективність виконання банківськими установами своїх функцій. Подальший розвиток системи українських банків вимагає від керівництва комерційних банків переходу від інтуїтивного, стихійного управління до виваженого, обґрунтованого та професійного, що спирається на певну аналітичну базу. У зв'язку з цим перед спеціалістами комерційних банків, їх діловими партнерами, державними наглядовими органами постає питання про необхідність застосування певних методик визначення поточного й майбутнього стану банку, його потенційних можливостей, слабких сторін тощо.

Лише в останні роки проблема комплексної оцінки ефективності основних банківських операцій та надійності банківської системи України почала набувати першорядного значення. Для здійснення такої оцінки необхідним є відповідний інструментарій, до якого відносять узагальнюючі оцінки діяльності банку на основі рейтингів. Виходячи з цього дана тема є найбільш актуальною та потребує детального вивчення.

Проблемам оцінювання сучасних банків присвячено багато ґрунтовних наукових праць. Теоретичну основу дослідження цього аспекту склали праці К.Вікселя, К.Ерроу, Дж.Кейнса. Пізніше цим питанням займались А.Бриштельова, С.Дробишевський, Г.Журавльова, Є.Жукова, О.Вовчак, А.Гальчинського, О.Дзюблюка, М.Козоріз, М.Савлука, Т.Смовженка, Т.Черничко, В.Ющенко, В.Кромонов, О.Ширінська. Питанням рейтингового оцінювання банків з урахуванням сучасних реалій присвячено недостатньо уваги.

Саме тому, **метою** даної роботи є дослідження та удосконалення сучасних підходів щодо рейтингового оцінювання банків.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- дослідження теоретико-методологічних основ організації рейтингового оцінювання діяльності банків в Україні;
- опрацювання правових та організаційних реалій рейтингового оцінювання діяльності банків
- аналіз вітчизняних та міжнародних підходів щодо рейтингування банків в Україні
- розробка напрямів удосконалення рейтингових систем оцінки діяльності банків в Україні тощо.

Об'єктом дослідження є діяльність вітчизняних банків, а **предметом** є системи рейтингового оцінювання їх діяльності.

Інформаційною базою дослідження є наукові напрацювання з питань рейтингового оцінювання сучасних банків.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в наступному: оцінено сучасний стан використання рейтингових систем в банківській діяльності та визначено основні критеріальні напрями рейтингового аналізу – надійність та ефективність банківської діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що впровадження запропонованих методик у практику роботи рейтингових агентств та безпосередньо комерційних банків забезпечить більш обґрунтований підхід до оцінки діяльності банків і клієнтів-позичальників, максимальну прозорість рейтингових методик, надасть можливість оперативного та перспективного аналізу результатів діяльності банків, що допоможе комерційним банкам та їх контрагентам приймати ефективні управлінські рішення.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Погоріла К.В.. Рейтингова система оцінки діяльності банків //Банківська система в умовах глобальних фінансових дисбалансів: зб. наук. ст. студ. денної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – К.: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2019. – 363 с. (С.144-151).

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 52 сторінки. В роботі представлено 11 таблиць, , 9 додатків та використано 43 наукових джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

На сучасному етапі в країнах з розвинутою ринковою економікою науковці працюють над створенням комплексного моніторингу фінансово-банківської системи. Розвиток банківської системи загалом та певного банку зокрема передбачає насамперед досягнення фінансової стабільності їх функціонування як об'єктів ринкових відносин [30].

Посилення конкурентної боротьби між вітчизняними та зарубіжними банками об'єктивно зумовлює потребу в розвитку систем рейтингової оцінки функціонування банків та створення незалежних авторитетних інституцій, які б здійснювали таку оцінку і користувалися довірою клієнтів

Окремі аспекти рейтингової оцінки діяльності банків досліджені такими вченими: як І. Ансоф, В. Кромонов, В. Новикова, П. Роуз, Д. Пліон, Дж. Сінкі, Є. Четиркін, П. Чумачов, А. Шматов, О.Ширінська та ін. [31].

Рейтингова оцінка діяльності банку являє собою комплексний підхід до визначення фінансового стану кожного банку і виявлення основних закономірностей його розвитку [32].

Надійність банку полягає у задоволенні потреб його клієнтів (кредиторів, вкладників, інвесторів) на основі принципів взаємовигідних партнерських відносин та корпоративної соціальної відповідальності за умови забезпеченості стійкості банку до можливих проблем.

На відміну від українських банків, зарубіжні банківські установи вже декілька десятиліть використовують у своїй діяльності рейтингове оцінювання, але в останні роки спостерігалися суттєві зміни в оцінюванні ними фінансового стану банків.

Класифікацію видів рейтингування банків, які поширені у сучасній економічній науці представлено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація видів рейтингування банків, поширених у сучасній економічній науці [33]

Види рейтингів банку	Підвиди
За формою аналізу	Інсайдерські та дистанційні
За призначенням	Уніфіковані та диференційовані
За ступенем відкритості	Публічні та закриті
За способом оцінки	Експертний та аналітичний
За методом побудови	Скорингові, регресійні та індексні

За формою аналізу рейтинги банків поділяють на інсайдерські та дистанційні. Інсайдерські рейтинги банків це такі, що охоплюють дослідження на місцях, тобто вивчення надійності банку «всередині». Їх розроблення обумовлене необхідністю у формалізації процедури аналізу надійності банків контролюючими органами), Методика дистанційного рейтингового аналізу ґрунтується винятково на даних фінансової звітності банків. Через не досить деталізовану звітність дистанційний аналіз може призвести до помилкових висновків, що вважаємо загальним недоліком подібних методик [34].

За призначенням рейтингові системи поділяють на ті, що призначені інформувати будь-яких учасників фінансового ринку (уніфіковані) і ті що орієнтовані тільки на його професійних учасників (диференційовані).

З усіх індексних методик оцінювання фінансового стану банків в Україні учасники фінансового ринку та науковці найчастіше використовують методики В.Кромонова та О.Ширинської.

Рейтингова методика В.Кромонова ґрунтується на використанні семи абсолютних параметрів: статутний капітал; власний капітал;

зобов'язання “до запитання”; сумарні зобов'язання; ліквідні активи; ризикові (робочі) активи; розмір “захищеного” капіталу. На підставі цих даних, які беруться з балансу, розраховується шість критеріальних коефіцієнтів, за якими й визначають фінансовий стан банків.

Сере дних:

- ✓ k1 – генеральний коефіцієнт надійності,
- ✓ k2 – коефіцієнт миттєвої ліквідності,
- ✓ k3 – крос-коефіцієнт,
- ✓ k4 – генеральний коефіцієнт ліквідності,
- ✓ k5 – коефіцієнт захищеності капіталу
- ✓ k6 – коефіцієнт фондової капіталізації прибутку [35].

Пояснення суті коефіцієнтів представлено в додатку Ж.

Після визначення усіх цих коефіцієнтів (k1–k6) вони нормуються шляхом ділення кожного з них на критерії, умовно кажучи, “ідеального” банку, який, яку же зазначалося, має:

- $k1 = 1$,
- $k2 = 1$,
- $k3 = 3$,
- $k4 = 1$,
- $k5 = 1$,
- $k6 = 3$ [37].

Тобто цей банк повинен: вкладати у ризикові (робочі) активи кошти обсягом, що дорівнює власному капіталу; тримати у ліквідній формі кошти в обсязі зобов'язань “до запитання”; мати зобов'язань утричі більше, ніж робочих активів; тримати у ліквідній формі та у вигляді капітальних вкладень кошти в обсязі сумарних зобов'язань; мати капітальні активи в обсязі власного капіталу; мати власний капітал, який утричі перевищує

статутний фонд. Комплексна (узагальнена) рейтингов аоцінка фінансового стану банків за методикою Кромонава визначається з урахуванням “вагомості” кожного коефіцієнта, тобто їх значущості, яку визначено експертним методом і встановлено на рівні:

- k_1 – 45%,
- k_2 – 20%,
- k_3 – 10%,
- k_4 – 15%,
- k_5 – 5%,
- k_6 – 5% [35].

Отже, кінцева формула визначення рівня фінансового стану банків виглядає так :

$$N = 45 k_1 + 20 k_2 + 10 k_3 / 3 + 15 k_4 + 5 k_5 + 5 k_6 / 3 \quad (1)$$

Якщо отримане сумарне значення за методикою Кромонава становить вище 40-50 балів, такий банк, згідно з авторським підходом, необхідно вважати достатньо надійним, а якщо нижче 25-30 балів, то надійність банку є сумнівною.

Методика В.Кромонава абсолютно не враховує особливостей структури активів та пасивів банку, яка має надзвичайно великий вплив на реальний фінансовий стан кожного з банків без винятків. Не враховано ризикованість кредитного портфеля й структуру прибутку, не враховано кваліфікацію та особисті якості вищого керівництва і персоналу, повністю упущено вплив акціонерів та їх здатність підтримувати банк [35].

Підсумовуючи, хочу зазначити, що ця методика визначає лише фінансовий стан банку на конкретну дату без урахування тенденції – погіршується далі фінансовий стан банку чи покращується. Усе це є її суттєвими недоліками, які негативно позначаються на реалістичності оцінки

фінансового стану банків. Як видно з проведеного аналізу, методика Кромонава потребує удосконалення.

Саме над цим працювала О. Б. Ширинська, яка створила свою методику рейтингової оцінки банків. Методика Ширинської враховує низку вихідних положень Кромонава, але додатково передбачено використання показників рентабельності активів і капіталу та їх структури. Для “відсікання” банків використано частку прострочених кредитів у кредитному портфелі.

Це являє собою суттєве нововведення, адже саме відсутність показників прибутковості та якості кредитного портфеля є насамперед одним з головних недоліків методики Кромонава. Але застосування принципу відсікання, як і в Кромонава, є недоречним, адже рейтингування потребують усі банки, навіть проблемні. Інвестори повинні знати реальний фінансовий стан банків, у які вони вклали кошти. У методиці Ширинської наявне дворазове збільшення коефіцієнтів і ранжування їх в окремі групи. Дослідниця використала деякі параметри методики Кромонава (власний капітал – ВК, зобов’язання “до запитання” – ЗЗ, сумарні зобов’язання – СЗ, ліквідні активи – ЛА, захищений капітал – ЗК), а також додала свої: прибуток – П, термінові депозитні інструменти – ТД, корпоративні кредити – КК, дохідні активи – ДА, державні цінні папери – ЦП, кошти на поточних і кореспондентських рахунках – К. Новаторством її рейтингу є також присвоєння коригувальних ваг не лише коефіцієнтам, а й групам, до яких вони зараховані(додаток Г) [36].

Загальний рейтинг банків за методикою Ширинської визначається з урахуванням вагової ролі кожного окремого коефіцієнта та вагової ролі загалом групи, до якої вони належать

Кінцева формула визначення рівня фінансового стану банків (їх рейтингу) розраховується способом, який тут подаємо у стислому та розгорнутому вигляді :

$$\begin{aligned}
 R = & 15 K_n + 35 K_l + 15 K_p + 20 K_{яа} + 15 K_{рб} = = 15 (0,5 K_{n1} + 0,5 K_{n2}) + \\
 & 35 (0,35 K_{l1} + 0,35 K_{l2} + 0,3 K_{l3}) + + 15 (0,5 K_{p1} + 0,5 K_{p2}) + 20 (0,5 K_{яа1} \\
 & + 0,5 K_{яа2}) + + 15 (0,5 K_{рб1} + 0,5 K_{рб2}) = 7,5 K_{n1} + 7,5 K_{n2} + 12,25 K_{l1} + \\
 & + 12,25 K_{l2} + 10,5 K_{l3} + 7,5 K_{p1} + 7,5 K_{p2} + 10 K_{яа1} + + 10 K_{яа2} + 7,5 \\
 & K_{рб1} + 7,5 K_{рб2} \quad (2)
 \end{aligned}$$

Як окремий критерій, на додачу до вищеподаних, визначається заборгованість на ринку міжбанківських кредитів, яка обчислюється як співвідношення розміщених та залучених міжбанківських кредитів. Якщо залучені міжбанківські кредити наполовину перевищують надані, то коефіцієнт якості активів перемножується на збільшену вагу – 25%. Відсікання у методиці Ширинської проводиться через показник якості кредитного портфеля, зокрема питому вагу прострочених кредитів. Банк, у кредитному портфелі якого частка простроченої заборгованості перевищує 3%, вилучається з рейтингу [35].

На відміну від методики В. Кромонава, О. Ширинська застосовує лише один критерій відсікання, хоча і він є недоцільним. Таким чином, методика Ширинської є кращою порівняно з методикою Кромонава, але і їй притаманні суттєві недоліки. Серед них: неврахування тенденцій та напряду змінюваності показників фінансового стану банку; неврахування відкритої позиції, внаслідок якої систематично банкрутують банки (упущено й у Кромонава); система відсікання штучно відкидає з рейтингу банки, які за іншими показниками можуть бути успішними й інформацію про які все одно треба подати (це характерно і для методики Кромонава); структуру активів і пасивів враховано надто поверхово (хоча індексні методики взагалі не здатні якісно врахувати структури активів та пасивів, прибутку і витрат тощо) [36].

За ступенем відкритості існують публічні рейтингові методики оцінки діяльності банку (присвоєння рейтингів банків незалежними рейтинговими агентствами, так зване «зовнішнє рейтингування», їхньою особливістю є відкритість, тобто кожний бажаючий може поцікавитись

рейтингом конкретного банку, звернувшись до періодичних спеціалізованих видань або на веб-портали відповідних рейтингових агентств). Цілями закритих (державних) методик рейтингування банків є пруденційний нагляд за діяльністю, спрямований зокрема на убезпечення банку від банкрутства. Прикладами закритих (державних) рейтингових методик є такі системи: SEER Rating (США), BAKIS (Німеччина), RATE / TRAM (Великобританія), ORAP / SAABA (Франція), PATROL (Італія) [38].

За способом оцінки виділяють експертний та аналітичний рейтинг оцінка банківської установи. Експертна оцінка дається на основі досвіду і кваліфікації фахівців з будь-якої доступної інформації й аналізу як кількісних, так і якісних параметрів. При цьому вербальна інформація в подальшому піддається обробці за допомогою математичного інструментарію. Аналітичний підхід передбачає побудову рейтингу на основі даних публічної звітності банків. Основу його складають 16 математичні та статистичні методи аналізу даних [37].

За методом побудови є скорингові, індексні та регресійні рейтинги діяльності банку. При використанні індексної методики рейтингу діяльності банку визначаються оціночні показники фінансового стану банку та вагові коефіцієнти для кожного з показників. Після складання індексів за окремими показниками розраховуються комбіновані індекси, попередньо зважені індивідуальні індекси за їх часткою сукупно. Рейтинг оцінки банку орієнтується не на статистичне значення, а на показники з врахуванням ризику. При цьому залучаються не тільки балансові, а й позабалансові дані, що вважаємо суттєвою перевагою даної методики. Однак, для цілей рейтингування, на нашу думку, все ж більш дієвими є регресійні та скорингові методики. Регресійні методики на початковому етапі дослідження передбачають визначення деякої сукупності банків, розрахунок значень факторних показників по кожному банку і середніх за їх сукупністю. З метою елімінування масштабу показників проводиться процедура нормалізація шляхом розрахунку відношення показників

окремих банків до середнього їхнього значення за сукупністю банків. Далі усереднюються узагальнені показники шляхом розрахунку середніх величин. Наступним етапом регресійного аналізу є визначення взаємозв'язку між результатами банківської діяльності і факторами, які їх визначають. Прикладом регресійних методик є метод регресійних залишків, що базується на регресійному аналізі. Передбачається, що всі банки поставлені в однакові умови, результат діяльності банку залежить від кількох відомих 17 параметрів та ефективності роботи самого банку, тобто ринкові умови дозволяють всім банкам домагатися певного результату залежно від параметрів самого банку (розміру активів і власного капіталу, якості активів, співвідношення довгострокових і короткострокових пасивів і т.д.) [35].

Під час проведення узагальнювальної оцінки (рейтингу) банку в Україні використовують стандартизовану систему, за допомогою якої аналізуються основні показники фінансового стану банку.

Такою є загальновідома система «CAMELSO», на базі якої (з урахуванням специфічних особливостей національної банківської системи) визначається рейтинг комерційних банків України. [39].

СИСТЕМА CAMELSO – офіційно визнана вдоскоалена система рейтингової оцінки банків, яку широко використовують наглядові органи багатьох країн світу. Система CAMELSO є бальною та ґрунтується на поєднанні оцінки кількісних та якісних показників, бухгалтерського підходу та професійного судження. Нагляд за банками, що ґрунтується на оцінках ризиків за цією рейтинговою системою, полягає у визначенні загального стану банку на підставі стандартизованих критеріїв, що охоплюють усі напрямки його діяльності.

Метою оцінки банків за рейтинговою системою CAMELSO є визначення їх фінансового стану, якості менеджменту та корпоративного управління, прозорості операцій та ефективності внутрішніх контролів, управління ризиками; виявлення недоліків, що можуть призвести до

банкрутства банку та вимагають посиленого контролю з боку органів банківського нагляду, а також вжиття відповідних заходів для виправлення недоліків і стабілізації фінансового стану банку [40].

Основою рейтингової системи CAMELSO є оцінка ризиків і визначення рейтингових оцінок за такими основними компонентами:

- Капітал – Capital Adequacy (C) – оцінка розміру капіталу банку з точки зору його достатності для захисту інтересів вкладників і підтримки платоспроможності.
- Активи – Asset Quality (A) – спроможність забезпечити повернення активів, вплив проблемних кредитів на загальний фінансовий стан банку.
- Менеджмент і корпоративне управління – Management (M) – оцінка методів управління банком з точки зору принципів корпоративного управління, ефективності діяльності, методів управління та контролю.
- Надходження – Earnings (E) – достатність доходів банку для перспективного розвитку та зростання.
- Ліквідність – Liquidity (L) – здатність банку забезпечити своєчасне та повне виконання своїх зобов'язань.
- Чутливість до ринкових ризиків – Sensitivity to Risk (S) – ступінь реагування банку на зміну ситуації на ринку.
- Операційний ризик – Operational Risk (O) – здатність банку ефективно управляти операційним та інформаційним ризиком з метою недопущення/мінімізації фінансових втрат внаслідок реалізації ризиків

Комплексна рейтингова оцінка за рейтинговою системою CAMELSO визначається для кожного банку відповідно до рейтингових оцінок за зазначеними сімома компонентами.

Рейтингова система дає можливість оцінити всі фактори, за якими

оцінюється якість управління та контролів, рівень ризику, фінансовий стан і якість операцій кожного банку.

За рейтинговою системою CAMELSO для кожного банку встановлюється цифровий рейтинг за сімома компонентами, а комплексна рейтингова оцінка визначається на підставі рейтингових оцінок за кожним із цих компонентів, з урахуванням їх ваги. При цьому комплексна рейтингова оцінка може перевищувати найнижчу оцінку за компонентами не більше ніж на один бал [39].

Кожен компонент рейтингової системи оцінюється за чотирьохбальною шкалою, де оцінка "1" є найвищою, а оцінка "4" – найнижчою (додаток Д).

На мою думку, на сучасному етапі формування дієвої банківської системи необхідним є визначення ефективності діяльності її елементів, тобто банківських установ.

Саме рейтинги дозволяють всебічно оцінити фінансовий стан комерційних банків задля уникнення ризику втрати грошей їх вкладників та підвищення рівня банківської діяльності. В Україні національною рейтинговою системою вважається система CAMELSO, яка передбачає ретельний аналіз фінансового стану банку. Такий аналіз поводить під час комплексної інспекційної перевірки, що і дає змогу повною мірою визначити, яку фінансову політику веде банк та як взаємодіє з виникаючими ризиками.

Отримана під час аналізу інформація є конфіденційною, не призначена для широкого використання та не публікується у засобах масової інформації. У зв'язку з цим клієнти банку не мають доступу до визначних моментів діяльності банківської установи, що і робить рейтинг CAMELSO суто диференційованим [39].

Основні вимоги ефективного рейтингування діяльності банків за методикою CAMELSO представлені в додатку Б. Національний банк України здійснює рейтингову оцінку банків за

американською системою CAMELSO. Методикою передбачено глибоке всебічне дослідження стану банку, а тому такий аналіз може провести лише Національний банк під час комплексної інспекційної перевірки, яка дає змогу повною мірою визначити, як керівництво банку ставиться до ризиків і як управляє ними. Проте НБУ не розголошує інформацію про результати рейтингової оцінки, оскільки цим може викликати непотрібний ажіотаж серед клієнтів тих банків, які на певний момент матимуть відносно низький рейтинг.

Окрім цього, для забезпечення стійкості банків НБУ постійно контролює ризики в їхній діяльності на основі обов'язкових економічних нормативів, визначених Інструкцією НБУ "Про порядок регулювання діяльності банків в Україні" [41].

Крім Національного банку, оцінювання фінансової стійкості суб'єктів банківського сектору України проводять й інші організації, які в основному складають рейтинги надійності банків, ґрунтуючись на загальнодоступній інформації [36].

Сьогодні у вітчизняній практиці поширені три підходи до формування методик оцінювання фінансової стійкості: адаптація зарубіжних систем показників; розробка на базі простих економічних моделей діяльності банку систем експрес-аналізу основних характеристик діяльності банку; оцінювання нестабільних економічних процесів суто статистичними методами.

В складанні рейтингів виділяються два основні підходи: експертний та балансовий. Дані підходи є різними в залежності від складу оцінювання інформації.

На нашу думку, за своєю суттю другий підхід (балансовий) доцільно називати аналітичним, що більше відображає його сутність, адже баланс банку в цьому випадку виступає лише джерелом інформації, але аж ніяк не засобом отримання рейтингової оцінки.

Експертний і аналітичний підходи розрізняються залежно від складу

інформації, що оцінюється, та методів побудови, що використовуються.

Комплексний аналіз підходів до рейтингової оцінки та методів побудови подані у таблиці 1.2 [42].

Таблиця 1.2

Підходи та методи побудови рейтингової оцінки діяльності банків України [42]

Підходи	Методи побудови рейтингів		
	Індексні	Регресійні	Скорингові
Експертний	Метод набору переваг за ранговими оцінками.	Метод «еталонної групи».	Метод суми переваг.
Аналітичні	Метод «ідеального підприємства», метод «однорідних класів».	Метод регресійних залишків, математичне моделювання.	Метод латентно структурного аналізу.

Загальною особливістю всіх методик є використання в якості інформаційної бази фінансової звітності банків та інформації з відкритих джерел: офіційних сайтів банківських регуляторів, банків, банківських асоціацій, рейтингових агентств.

Вітчизняна банківська сфера на даний момент не відрізняється складною системою рейтингової оцінки надійності банків. Методики зрівняльного аналізу не досить досконало розроблені незалежними фірмами, які на основі дистанційного спостереження за роботою банків, корегують та обновлюють рейтинги в оперативному режимі. Але треба відзначити, що окрім загально прийнятих методик рейтингової оцінки, які є основою для формування наступних, існують і ті які використовують іноземні країни. Ці системи рейтингової оцінки не є такими поширеними в використанні, але досить повно відображують фінансовий стан суб'єкта, що аналізується. Прикладами таких систем є рейтингова система Firms та рейтингова система RATE. Ці дві методики відображають рейтингове оцінювання в тих аспектах, яким не дуже багато уваги приділяють загально

вживані системи рейтингування (додаток В) [39].

Банківському сектору України значну увагу слід приділити макроекономічним показникам, враховуючи вплив окремих банків на загальний стан даної галузі, контролю за безпечним та виваженим веденням діяльності кожним банком.

Також для української банківської системи важливим питанням є розробка комплексної методики рейтингування та оцінки фінансової стійкості банків, яка б відповідала світовим стандартам [12].

Сучасні методики рейтингових оцінок надійності банківських установ призначені переважно для внутрішніх користувачів банку та не дають повної, достовірної та відкритої інформації про результати діяльності всім учасникам фінансового ринку. Таким чином, це ускладнює процес прийняття рішень зовнішніми користувачами банку та позбавляє їх об'єктивних даних про реальний фінансовий стан банку і тенденції розвитку банківської системи у цілому. Окреслені процеси викликають об'єктивну необхідність у дослідженні методики рейтингування оцінки надійності банківських установ в Україні [11].

На мою думку, тільки на основі вдосконалення методики та інформаційної бази обчислення основних показників потрібно розробити нову публічну рейтингову систему комплексної оцінки діяльності банківських установ України, що буде застосовуватися незалежними професійними організаціями. Також необхідно вдосконалити нормативно-правове регулювання для мінімізації можливості подання неправдивої інформації банками та уникнення фальсифікованих рейтингів. Зважаючи на наведені вище висновки, рейтингова методологія оцінювання українських банків потребує подальшого дослідження у напрямі розроблення публічної комплексної системи оцінювання банків України .

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

2.1 Правові та організаційні основи рейтингового оцінювання діяльності банків України

В сучасних умовах нормативно-правові акти з питань банківського регулювання та нагляду покликані надійно захищати інтереси вкладників і кредиторів, забезпечувати їх довіру до вітчизняної банківської системи, сприяти її вдосконаленню і зміцненню.

Це стосується і сучасних систем рейтингового оцінювання банків. Вони представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Законодавча а нормативно-правова база, щодо рейтингового оцінювання банківської діяльності в Україні

№ з/п	Назва законодавчого (нормативно-правового) акта	Дата і номер постанови Правління Національного банку України	Дата і номер реєстрації у Міністерстві юстиції України	Предмет регулювання законодавчого (нормативно-правового) акта
1.	Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 [15]	-	-	Визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків.
2.	Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999[16]	-	-	Визначає юридичний статус, принципи організації, завдання, функції і повноваження Національного банку України, у тому числі його функції та повноваження у сфері банківського нагляду.

Продовження таблиці 2.1

3.	Положення «Про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень» [17]	31.08.2001 № 375	24.10.2001 № 906/6097	Визначає порядок, умови створення та здійснення державної реєстрації банків, відкриття філій і представництв банків, порядок надання попереднього дозволу на створення банку з іноземним капіталом, порядок надання дозволу на придбання або збільшення істотної участі в банку.
4.	Положення про порядок створення і державної реєстрації банківських об'єднань [18]	31.08.2001 № 377	18.10.2001 № 889/6080	Визначає порядок, умови створення та здійснення державної реєстрації банківських об'єднань у вигляді банківських корпорацій і банківських холдингових груп
5.	Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні [19]	28.08.2001 № 368	26.09.2001 № 841/6032	Установлює порядок визначення регулятивного капіталу банку та економічних нормативів, що є обов'язковими до виконання всіма банками.
6.	Рішення Правління Національного банку України "Про схвалення процедур інспектування та надання оцінки банку за системою CAMELSO" [20]	01.11.2016 № 393	18.07.2019 № 393-02	Порядок організації, планування, проведення та оформлення результатів інспекційної перевірки, на основі якої затверджується рейтингова оцінка банку за рейтинговою системою CAMELSO»

Закінчення таблиці 2.1

7.	Проект Закону «Про рейтингування» [21]	06.02.2018 №8007	29.08.2019	Правила організації та управління рейтинговими агентствами для забезпечення їх незалежності та уникнення конфлікту інтересів, посилення цілісності, прозорості, відповідальності, належного управління та надійності рейтингової діяльності, підвищення якості присвоєних рейтингів для досягнення високого рівня захисту користувачів рейтингу
8.	Закон «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»[22]	від 30.10.96 № 475/96-ВР	23.03.2017 1983-19	Правові засади здійснення державного регулювання ринку цінних паперів та державного контролю за випуском і обігом цінних паперів та їх похідних в Україні

Також важливим моментом є те, що відповідно до Закону України "Про Національний банк України" [17] та Закону України "Про банки і банківську діяльність" [15] Національний банк України установлює порядок визначення регулятивного капіталу банку та такі економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками:

- мінімального розміру регулятивного капіталу , достатності (адекватності) регулятивного капіталу ,
- достатності основного капіталу ;
- нормативи ліквідності: короткострокова ліквідність ;
- коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами та в іноземній валюті
- нормативи кредитного ризику:

- максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента ,
- великих кредитних ризиків ,
- максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами
- нормативи інвестування:
- інвестування в цінні папери окремо за кожною установою ,
- загальної суми інвестування [41].

Нещодавно було зареєстровано проект Закону «Про рейтингування» (№ 8007 від 06.02.2018). [21]. В даний час діяльність рейтингових агентств в Україні регулюється однією статтею Закону «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» .і нормативно-правовими актами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Угодою про асоціацію з ЄС передбачена необхідність приведення вітчизняного законодавства у сфері рейтингування до норм Європейського союзу. [8;9].

Положенням удосконалено порядок проведення конкурсу, зокрема, встановлено вимоги щодо:

- інформаційного повідомлення (оголошення) про конкурс з визначення уповноважених рейтингових агентств,
- конкурсної комісії з проведення конкурсу,
- порядок та умови участі в конкурсі,
- порядок проведення конкурсу, розгляд спорів,

Важливі положення цього законопроекту представлені в додатку А, насамперед інформація про те – як відбувається планування та організація рейтингування банківської системи в Україні, які рейтингові агентства існують в Україні, їх основні положення, завдання та обов'язки щодо рейтингування банківської системи в Україні.

Загальна характеристика провідних рейтингових компаній світу та

особливості їх методології наведені в таблиці 2.2 [6].

Таблиця 2.2

Міжнародні рейтингові агентства в Україні

Рейтингове агентство	Характеристика агентства	Ключові критерії під час виставлення рейтингу
Moody's [43]	Міжнародне рейтингове агентство Moody's привласнює рейтинги і публікує висновки про кредитоспроможність емітентів і кредитну якість випущених ними цінних паперів. Moody's присвоює рейтинги борговим зобов'язанням банків, корпорацій, страхових компаній, фондів довірчого управління, регіональних та місцевих адміністрацій, держав, міжнародних організацій. Moody's також присвоює в деяких юрисдикціях рейтинги за національною шкалою (National Scale Ratings), які не можуть бути використані для зіставлення з рейтингами, присвоєними в інших країнах.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Доля ринку та положення серед конкурентів. 2. Структура витрат та капіталоінтенсивність. 3. Фінансова гнучкість. 4. Якість менеджменту. 5. Стратегічне управління
Standard and Poor's[44]	Провідне світове рейтингове агентство. Кредитні рейтинги можуть присвоюватись емітенту (уряду країни, регіональним і місцевим органам влади, корпораціям, фінансовим інститутам, страховим компаніям, фондам тощо) або окремому борговому зобов'язанню. У країнах СНД Standard & Poor's присвоює рейтинги за міжнародною шкалою (за зобов'язаннями в національній та іноземній валюті) і за національними шкалами, створеними спеціально для кожної конкретної країни (у даний час для Росії і Казахстану)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Діловий ризик. 2. Ризик країни. 3. Виробничі фактори. 4. Конкурентна позиція. 5. Прибутковість. 6. Фінансовий ризик. 7. Керівництво. 8. Фінансова політика (достатність грошових потоків, структура капіталу, ліквідність тощо)

Закінчення таблиці 2.2

Fitch [45]	Fitch Ratings – міжнародне рейтингове агентство, спрямоване на надання світовим кредитним ринкам незалежних та орієнтованих на перспективу оцінок кредитоспроможності, аналітичних даних. Співробітники працюють в 50 офісах по всьому світу і проводять аналіз за ринками капіталу понад 150 держав. Fitch більше 15 років і присвоює міжнародні та національні кредитні рейтинги банкам, небанківським фінансовим організаціям, страховим компаніям, емітентам корпоративного сектору, регіональним і місцевим органам влади, урядам.	1. Ситуація у галузі та операційне середовище. 2. Стратегія менеджменту і корпоративне управління. 3. Структура власності, підтримка та інші значущі фактори. 4. Ризики країни. 5. Характеристики компанії (фінансові показники, рух і потоки грошових коштів, прибуток, структура капіталу, фінансова гнучкість, бухгалтерська звітність)
------------	---	--

Варто відмітити, що при визначенні рейтингу, як правило, рейтингові агентства ігнорують біржову інформацію, аргументуючи це спекулятивним характером сучасних бірж [39]. Проаналізуємо загальну процедуру присвоєння рейтингу банку рейтинговим агентством.

Процес рейтингування можна умовно поділити на 6 етапів:

1. Аналіз.
2. Попередня зустріч.
3. Зустріч із керівництвом.
4. Прийняття рейтингового рішення.
5. Повідомлення рейтингу.
6. Моніторинг рейтингу.

Особливістю рейтингового процесу провідних міжнародних рейтингових агентств є оприлюднення рейтингів до початку емісії відповідного боргового зобов'язання. Це робиться для надання можливості

інвесторам використати думку рейтингового агентства при прийнятті інвестиційного рішення.

Заключним етапом процесу рейтингування є моніторинг рейтингу. Тобто агентство постійно аналізує дані, що генерує банк чи її середовище для підтримання рейтингу в адекватному стані [39]. Що стосується рейтингових агентств України, то на сьогодні їх кількість перевищила десять одиниць. Втім реальними гравцями є лише ті з них, що внесені до переліку уповноважених агентств (цей перелік складає Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку).

Таблиця 2.3

Огляд національних рейтингових агентств [33]

Рейтингове агентство	Характеристика	Ключові критерії під час виставлення рейтингу
Кредит-рейтинг [46]	Рейтингове агентство присвоює кредитні рейтинги підприємствам, банкам, страховим компаніям, органам місцевого самоврядування за Національною рейтинговою шкалою, спеціально розробленою для оцінки рівня кредитного ризику в умовах українського ринку. Агентство визначає кредитні рейтинги окремих боргових зобов'язань позичальника (облігаціям, позикам) за національною шкалою, а також рейтинги корпоративного управління та рейтинги надійності страхових компаній	Виробничі ризики. Маркетингові ризики (ризики, пов'язані зі збутом товарів і послуг підприємств галузі). Ризики державного регулювання. Стан підприємства на ринку. Структура власності та управління. Аналіз організації господарсько-виробничої діяльності. Фінансовий аналіз
Експерт-рейтинг [47]	Агентство надає індивідуальні рейтинги для банків, компаній з управління активами, страхових компаній і промислових підприємств, міст і регіонів. Рейтинги подані як класичними кредитними рейтингами, так і рейтингами корпоративного управління та інвестиційної привабливості	Доля ринку та бізнес-активність. Адекватність капіталу, прибутковість, наявність зовнішньої підтримки. Якість активів. Ліквідність. Інші фактори, що впливають на визначення рейтингу - взаємодія з державними структурами, менеджмент тощо

Закінчення таблиці 2.3

НРА «Рюрік»[48]	НРА «Рюрік» займається виключно рейтингуванням (визначенням кредитних рейтингів позичальників та їх окремих боргових інструментів) та наданням інформаційно-аналітичних і консультаційних послуг у сфері рейтингування. НРА «Рюрік» пропонує послуги з проведення повномасштабної PR-акції з приводу присвоєння кредитного рейтингу, з метою привертання уваги широкого кола потенційних інвесторів та ділових партнері	Аналіз фінансово-економічного стану об'єкта рейтингування. Визначення позитивних і негативних факторів, що впливають на діяльність об'єкта рейтингуванн
“ІВІ рейтинг”[49]	ІВІ-Rating надає рейтингові послуги з визначення кредитного рейтингу суб'єкта господарювання та емітента боргових інструментів усіх галузей та секторів економіки, які здійснюють господарську діяльність на території України, а також органам регіональної та місцевої влади України Кредитний рейтинг присвоюють, як окремим борговим інструментам, так і суб'єктам господарювання (позичальникам) за «Національною рейтинговою шкалою»	Визначення позиції банку у системі стратифікації за 20 відносними показниками, що характеризують ефективність діяльності банку – рентабельність активів, капіталу, дохідність активів, чиста відсоткова маржа тощо. Аналіз 9 якісних характеристик діяльності банку – корпоративне управління, ринкова позиція, системи управління персоналом, ризиками, ліквідністю тощо. Аналіз стану банківської сфери діяльності та макроекономічних показників, що впливають на розвиток банківської системи

Як показав проведений аналіз, рейтингові агентства України є не настільки універсальними та різноспрямованими, як провідні міжнародні агентства. Що стосується процедури присвоєння рейтингу, то вона має певні відмінності та нюанси, відносно процедур провідних міжнародних агентств. Розглянемо процес рейтингування на прикладі провідного українського рейтингового агентства – «Кредит-рейтинг» [46]. Процес рейтингування у цьому агентстві здійснюється за такими етапами: заявка,

аналітична група, інформаційні вимоги, зустрічі з керівництвом, аналіз, рейтинговий комітет, опублікування рейтингу, апеляція.

Процес рейтингування розпочинається зі знайомства з уповноваженими представниками компанії-клієнта та узгодження усіх питань, пов'язаних із подальшою процедурою одержання рейтингу й основними моментами подальшої співпраці. Узгодивши усі умови співробітництва, агентство формує аналітичну групу (два-три аналітики та керівник групи) та приступає до підготовки для проведення аналізу. Підготовка до проведення аналізу полягає у формуванні інформаційних вимог (список документів та перелік необхідної інформації), що доводяться до компанії. Важливим аспектом інформаційної підготовки є проведення серії зустрічей представників рейтингового агентства та керівництва компанії, на яких одержується додаткова інформація щодо компанії – перспективи розвитку, фінансові плани тощо. На базі одержаної від компанії інформації, а також інформації, що доступна з інших джерел, аналітики рейтингового агентства проводять аналіз об'єкта рейтингування. Аналіз передбачається проводити за такими напрямками: якісний (вивчення управлінської структури клієнта, фінансових і стратегічних планів клієнта, SWOT-аналіз тощо), кількісний (з використанням аналізу коефіцієнтів за даними звітності, який визначає фінансову діяльність та фінансовий стан клієнта), правовий (аналіз фінансово-господарської діяльності на предмет її відповідності чинному законодавству України, аналіз управлінських і трудових відносин, відносин між засновниками).

Після проведення аналізу підбиваються попередні підсумки. На їх основі проводяться заключні бесіди з керівництвом клієнта на предмет врахування всієї істотної інформації під час проведення аналізу. Після заключних бесід з керівництвом підбивають остаточні підсумки, що являють собою характеристику бізнесу клієнта, оцінку місця клієнта на ринку, оцінку його стратегічного та фінансового стану та існуючих тенденцій [46].

Однією з головних проблем методології рейтингових агентств є наявність суб'єктивізму в їх діях. Детальний аналіз методик різних агентств свідчить, що, незважаючи на формальну наявність прописаних процедур присвоєння рейтингів, залишається дуже багато місця для особистих оцінок з боку аналітиків рейтингових агентств.

Це пов'язане з тим, що кожне з аналізованих рейтингових агентств у методиці прописує так звані «інші вагомні фактори», що можуть братися до уваги при прийнятті рішення щодо присвоєння того чи іншого рейтингу. При чому ці «вагомні фактори» не перелічуються, не надається рівень їх ваги на остаточне рішення. Тобто рейтингове агентство має значну свободу дій, принаймні в плані зниження рейтингу.

Деякі дослідники взагалі вважають рейтингові агентства одними з основних винуватців поточної фінансової кризи. Звичайно питання причин виникнення фінансової кризи досі ще залишається відкритим, принаймні стосовно головних її винуватців, утім вплив рейтингових агентств на сучасну світову економіку не варто недооцінювати [46].

2.2 Оцінювання діяльності банків за міжнародними та вітчизняними рейтинговими методиками

Щороку банкам України присвоюється певний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою, яка затверджена постановою Кабміну №665 від 26.04.2007 р. (додаток Б) [50].

Визначення рівня рейтингу здійснюється на основі спеціально розробленої методики з урахуванням вимог чинного українського законодавства та міжнародних стандартів (додаток Г) [51].

Для визначення рейтингу агентства використовують надану внутрішню інформацію та фінансову звітність за 2017-2019 роки, а також публічну інформацію [51].

Рейтинг установ банківської системи України представлений в таблиці 2.4

Таблиця 2.4

**Рейтинг установ банківської системи України здійснений
рейтинговою агенцією «Стандарт-Рейтинг» на період 2017-2019рр.**

[43;52]

Назва банку	Поточний рейтинг	Рік присвоєння/оновлення рейтингу
АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	uaAA-	2019
АТ «ОЩАДБАНК»	uaBB+	2019
АТ «УКРЕКСІМБАНК»	uaAA	2019
АБ «УКРГАЗБАНК»	uaAA-	2018
АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ»	uaBBB+	2019
АТ «АЛЬФА-БАНК»	uaAA	2017
АТ «ПУМБ»	uaAA+	2018
АТ «УКРСИББАНК»	uaAAA	2017
ПАТ «ПРОМІНВЕСТБАНК»	uaB	2017
АТ «УКРСОЦБАНК»	uaAAA	2019
АТ «ОТП БАНК»	uaAA	2018
АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»	uaAAA	2018
АБ «ПІВДЕННИЙ»	uaBB	2018
АТ «СІТІ БАНК»	uaAAA	2019
АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК»	uaAAA	2019
ПАТ «КРЕДОБАНК»	uaAAA	2018
АТ «ТАСКОМБАНК»	uaAAA	2019
АТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО»	uaA-	2017
АТ «ІНГ БАНК УКРАЇНІ»	uaAAA	2018

Закінчення таблиці 2.3

АТ «МЕГАБАНК»	uaAA	2017
ПАТ «БАНК ВОСТОК»	uaAA	2018
АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	uaAA	2018
АТ «МІБ»	uaBBB+	2019
АТ «ІДЕЯ БАНК»	uaAA-	2018
ПАТ «МТБ БАНК»	uaA+	2018
АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК»	uaAA-	2019 ⁸
АТ «ПРАВЕКС БАНК»	uaAA+	2019
БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	uaAA	2018
АТ «ДОЙЧЕ БАНК ДБУ»	uaAAA	2019
АТ «КБ ГЛОБУС»	uaAA	2018
АТ «ПРЕУС БАНК МКБ»	uaAA-	2018
АБ «КЛІРИНГОВИЙ ДІМ»	uaA-	2017
АТ АКБ «АРКАДА»	uaBBB-	2017
АТ «БАНК АЛЪЯНС»	uaAA	2017
АТ «МІСТО БАНК»	uaBB	2017
ПАТ АКБ «ЛЬВІВ»	uaA-	2017
АТ «КРЕДИТ ВЕСТ БАНК»	uaAA+	2017
АТ «БАНК АВАНГАРД»	uaAAA	2017
ПУАТ «КБ АКОРДАБНК»	uaAA	2017
АТ «АБ РАДАБАНК»	uaAA	2017

На сьогодні, можна побачити, що рейтинг кредитоспроможності присвоєний 48 банкам, з 77 зареєстрованих станом на 2019 рік, найвищий

рейтинг uaAAA присвоєний лише десятьом банкам України, і насамперед це банки з іноземними капіталами, які характеризуються високою кредитоспроможністю, а це є показником надійності на банківському секторі. Ще 17 банків мають рейтинг uaAA, що характеризується дуже високою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими банками, серед яких і АТ КБ «Приватбанк». Інші банківські установи мають рейтинги uaA та uaBB, вони характеризуються достатньою кредитоспроможністю, але залежить від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.

Національний банк України визначає критерії для окремих груп банків - відповідно до рішення від 29 грудня 2017 року №444 передбачено такі групи: банки з державною часткою – банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% статутного капіталу банку. Банки іноземних банківських груп – банки, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам. Банки з приватним капіталом – банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних інвесторів, що прямо та/або опосередковано володіють не менше ніж 50% статутного капіталу банку (табл..2.5, 2.6, 2.7) [41] .

Таблиця 2.5

Рейтинг вітчизняних банків з державною частиною в Україні здійснений рейтинговою агенцією «Рюрік» [48]

Рейтинг станом на 31.12.2017р.		Рейтинг станом на 31.12.2018р.		Рейтинг станом на 31.10.2019р.	
Місце	Банк	Місце	Банк	Місце	Банк
1	АТ «Укрексімбанк»	1	АТ КБ «Приватбанк»	1	АТ КБ «Приватбанк»
2	АТ «Ощадбанк»	2	АТ «Ощадбанк»	2	АТ «Ощадбанк»
3	ПАТ КБ «банк»	3	АТ «Укрексімбанк»	3	АБ «Укргазбанк»
4	АБ «Укргазбанк»	4	АБ «Укргазбанк»	4	АТ «Укрексімбанк»
5	ПАТ «Розрахунковий центр»	5	ПАТ «Розрахунковий центр»	5	ПАТ «Розрахунковий центр»

В таблиці 2.6 представлений рейтинг державних банків України. За рейтингом видно, що ще 2 роки тому назад лідируючу позицію займав АТ «Укресімбанк», але на сьогодні лідером є АТ КБ «Приватбанк», який нещодавно отримав державну частку і вже 2 роки поспіль тримає цю позицію. Стабільно другим завжди залишається АТ «Ощадбанк». Змінюються позиції АБ «Укргазбанк», згідно рейтингу за 2017-2019 рр. банк стрімко набирає оберти, це є позитивною тенденцією до розвитку банку, і насамперед банківської системи України.

В таблиці 2.7 представлений рейтинг банків з іноземним капіталом.

Таблиця 2.6

Рейтинг банків з іноземним капіталом в Україні здійснений рейтинговою агенцією «Рюрік» [48]

Рейтинг станом на 31.12.2017р.		Рейтинг станом на 31.12.2018р.		Рейтинг станом на 31.10.2019р.	
Місце	Банк	Місце	Банк	Місце	Банк
1	ПАТ «Промінвестбанк»	1	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	1	АТ «Райффайзен Банк Аваль»
2	ПАТ «Укрсоцбанк»	2	ПАТ «СБЕРБАНК»	2	ПАТ «Альфа банк»
3	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	3	ПАТ «Укрсоцбанк»	3	АТ «УкрСиббанк»
4	ПАТ «ВТБ Банк»	4	ПАТ «Альфа банк»	4	ПАТ «Промінвест банк»
5	ПАТ «Кредобанк»	5	АТ «УкрСиббанк»	5	АТ «ОТП Банк»
6	ПАТ «БТА Банк»	6	ПАТ «Промінвест банк»	6	ПАТ «Креді Агріколь Банк»
7	АТ «УкрСиббанк»	7	АТ «ОТП Банк»	7	ПАТ «Сіті банк»
8	ПАТ «ІдеяБанк»	8	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	8	АТ «Прокредит Банк»
9	ПАТ КБ «Правексбанк»	9	ПАТ «ВТБ Банк»	9	ПАТ «Кредобанк»

Закінчення таблиці 2.4

10	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	10	ПАТ «Сіті банк»	10	ПАТ «Інг Банк Україна»
11	ПАТ «Піреус Банк МКБ»	11	АТ «Прокредит Банк»	11	ПАТ «ІдеяБанк»
12	ПАТ «Альфа банк»	12	ПАТ «Кредобанк»	12	ПАТ КБ «Правексбанк»
13	ПАТ «Інг Банк Україна»	13	ПАТ «Інг Банк Україна»	13	ПАТ «Піреус Банк МКБ»
14	АТ «ОТП Банк»	14	ПАТ КБ «Правексбанк»	14	ПАТ «Форврад»
15	ПАТ «Сіті банк»	15	ПАТ «ІдеяБанк»	15	АТ «Дойче Банк ДБУ»

Великі іноземні банківські групи поки що зарекомендували себе найкращим чином на нашому ринку. Проте навіть в цій групі існує велика проблема – більшість європейських установ бажають продати свої українські активи. Отже, вітчизняна банківська система зазнає суттєвого впливу від високого рівня присутності в ній банків з іноземним капіталом, на що повинні спрямовуватись додаткові сили Національного банку України та інших державних органів у сфері банківського регулювання та контролю з метою попередження загрози отримання монопольної влади у банківській сфері іноземних банків, недопущення можливого витіснення вітчизняного банківського сектора з ринку, а також послаблення залежності української економіки від іноземного капіталу. [48] Одним із провідних інвесторів у банківську систему України можна вважати Європейський Банк Реконструкції та Розвитку.

Він володіє 30 % статутного капіталу АТ «Райффайзен банк Аваль» та 40 % статутного капіталу АТ «Укрсиббанк», що станом на 1 січня 2019 р. забезпечувало його частку у статутному капіталі банківської системи України на рівні 1,5 % [49].

В таблиці 2.8 представлені банки з приватним капіталом - банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних

інвесторів, що прямо та/або опосередковано володіють не менше ніж 50% статутного капіталу банку.

Таблиця 2.7

Рейтинг банків з приватним капіталом в Україні здійснений рейтинговою агенцією «Рюрік» [40;48]

Рейтинг станом на 31.12.2017р.		Рейтинг станом на 31.10.2018р.		Рейтинг станом на 31.10.2019р.	
Місце	Банк	Місце	Банк	Місце	Банк
1	АТ «Банк Альянс»	1	АТ «ПУМБ»	1	ПАТ «Універсал Банк»
2	АТ «АльтБанк»	2	АБ «Південний»	2	ПАТ «МІБ»
3	АТ«Таскомбан»	3	АТ «Таскомбанк»	3	ПАТ «А-Банк»
4	ПрАТ«БанкФамільний»	4	ПАТ «Банк Кредит Дніпро»	4	ПАТ «АКБ АРКАДА»
5	ПАТ «АКБ-Львів»	5	ПАТ «Мегабанк»-Харків	5	АТ «Полтава-банк»
6	ПАТ «ОКСІ Банк»	6	ПАТ «МІБ»	6	ПАТ «АКБ-Львів»
7	АТ «А-Банк»	7	ПАТ «Банк Восток»	7	АТ «Кристал Банк»
8	АКБ«Індустріальний»	8	ПАТ «Універсал Банк»	8	АКБ «Індустріальний»
9	ПАТ «МТБ Банк»	9	ПАТ «А-Банк»	9	АТ «Таскомбанк»
10	АТ «ПУМБ»	1	ПАТ «АКБ АРКАДА»	10	ПАТ «Банк Кредит Дніпро»

Банки з українським приватним капіталом в поточній класифікації НБУ є найчисленнішою групою: станом на 01.04.2017 на ринку функціонувало 59 таких фінустанов, що становило 66% від загальної кількості платоспроможних структур. В рейтингу вище (табл. 2.8) представлені 10 найбільших банків України з приватним капіталом. Як простежується з наведених вище показників, багато банків з приватним українським капіталом досить успішно працюють на ринку, не дивлячись на складну економічну ситуацію в країні. Запорукою успіху, на нашу думку, є

не тільки виконання вимог по капіталізації, а й своєчасний перегляд стратегії розвитку, виходячи з реалій сьогодення.

2.3 Рейтингова оцінка банків за методикою В.Кромонова та О.Ширінської.

Рейтингова оцінка банків за методикою В.Кромонова включає в себе три етапи. На першому етапі проводиться визначення абсолютних параметрів на основі балансу, на другому - обчислення параметричних коефіцієнтів, на останньому - розрахунок поточного індексу надійності. Для розрахунку необхідних показників використовувалися дані річної фінансової звітності АТ КБ «Приватбанк» [51].

Таблиця 2.8

Рейтингова оцінка АТ КБ «Приватбанку» за методикою В.С. Кромонова*

Показники	Алгоритм розрахунку	Рекомендоване значення	Фактичне значення		
			Станом на 31.12.2016р.	Станом на 31.12.2017р.	Станом на 31.10.2018р
1. Генеральний коефіцієнт надійності	$K1 = K/AP$	1	$-882 / 205183 = -0,004$	$24793 / 254805 = 0,091$	$26022 / 271332 = 0,096$
2. Коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K2 = LA/OB$	1	$32569 / 52118 = 0,62$	$29812 / 31684 = 0,94$	$34770 / 69495 = 0,95$
3. Крос-коефіцієнт	$K3 = CO/AP$	3	$181133 / 205183 = 2,88$	$212750 / 254805 = 2,83$	$230387 / 271332 = 2,84$
4. Генеральний коефіцієнт ліквідності	$K4 = (LA + 3K) / CO$	1	$(32569 + (39560 - 229)) / 181133 = 0,20$	$(29812 + 32260 - 497) / 212750 = 0,15$	$(34770 + (34470 - 234)) / 230387 = 0,16$

Закінчення таблиці 2.8

5.Коефіцієнт захищеності капіталу	$K5=3K/K$	1	$(3956-0-229)/-882=-4,22$	$3226-0-497)/24793=1,22$	$3447-0-234)/26022=0,12$
6.Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку	$K6=K/СК$	3	$-882/50695=-0,017$	$24793/206060=0,12$	$26022//206060=0,13$

*Складено автором на основі фінансових даних банку [51]

Як видно із даних таблиці 2.8 основні рейтингові показники за методикою В.С. Кромонава знаходяться у межах рекомендованих значень. Однак треба зазначити, що виходячи зі значень коефіцієнтів у банку є недостатній рівень забезпечення покриття ризикованих вкладень банку про це свідчить значення коефіцієнту (K1) рекомендоване значення якого дорівнює 1.

Така ситуація зумовлена більш швидкими темпами росту ризикованих активів, а ніж темпами росту власного капіталу банку.

Також можна зробити висновок, що у банку недостатній рівень трансформації сумарних зобов'язань банку у кредити, інвестиції та посередницькі послуги. Про це свідчить значення крос-коефіцієнту (K3) рекомендоване значення якого дорівнює 3.

Це зумовлене на сам перед тим, що приріст робочих активів більший ніж приріст зобов'язань банку. Коефіцієнт фондової капіталізації прибутку показує, що АТ КБ «Приватбанк» функціонує не зовсім ефективно та залежить від окремих засновників банку.

Про це свідчить значення коефіцієнта яке не знаходиться у межах нормативного значення.

Розглянемо ще один варіант рейтингової оцінки діяльності банків за методикою О.В.Ширінської (табл.2.9).

Таблиця 2.9

Розрахунок коефіцієнтів ресурсної бази та якості активів за методикою рейтингових оцінок О.Б Ширинської*

Показники	Характеристика показника	Фактичне значення		
		Станом на 31.12.2017р	Станом на 31.12.2018р	Станом на 31.10.2019р
1.КнБ	$K_n = K_{n1} * 0,5 + K_{n2} - 0,5$	0,65	0,66	0,69
1.1 Кн	ВК/ДА	0,14	0,15	0,15
1.2 Кн2	ЗК/ДА	0,052	0,056	0,062

*Складено автором на основі фінансових даних банку [51]

З наведених у таблиці 2.9 даних видно, що коефіцієнт надійності хоч дещо і знизився, але станом на 2017 р. становив 66,0 %, а станом на 2018 р. зріс до 69,0 %. Таким чином, банк має високу забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо має вдосталь своїх, дешевших, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції.

Таблиця 2.10

Розрахунок коефіцієнтів ліквідності та рентабельності банку за методикою рейтингових оцінок О.Б. Ширинської*

Показник	Характеристика показника	Фактичне значення		
		Станом на 31.12.2017р.	Станом на 31.12.2018р	Станом на 31.10.2019р
1. КЛ	$K_l = K_{l1} * 0,35 + K_{l2} * 0,35 + K_l * 0,35$	0,389	0,375	0,384

Закінчення таблиця 2.10

2. Кл1	Абсолютно ліквідні активи/ Поточні зобов'язання -	0,68	0,55	0,67
3. Кл2	Ліквідні активи/Сумарні зобов'язання	0,208	0,211	0,217
4. Кл3	Абсолютно ліквідні активи/ Дохідні активи	0,198	0,199	0,204
5. КР	Коефіцієнти рентабельності	0,581	0,584	0,589
6. Кр1	(ЧП ЧП - чистий прибуток+ПД ПД - поточний дохід)/К	1,004	0,987	1,017
7. Кр2	(ЧП+ПД)/ДА ДА - дохідні активи	0,158	0,164	0,179

*Складено автором на основі фінансових даних банку [51]

Як видно із даних таблиці 2.10 групи розрахованих коефіцієнтів показують рівень ліквідності банку, а саме яка частина зобов'язань банку може бути погашеною негайно.

Тобто ця частина методики ураховує імовірність настання кризи ліквідності банківської системи і в залежності від рівня коефіцієнтів складається сумарний коефіцієнт ліквідності. Також необхідно відмітити, що коефіцієнти рентабельності показують ефективність використання власного капіталу, що є в край важливим для банку.

Таблиця 2.11

Розрахунок коефіцієнтів ресурсної бази та якості активів за методикою рейтингових оцінок О.Б Ширинської*

Показник	Характеристика показник	Значення показника станом на 31.12.2017р	Значення показника станом на 31.12.2018р	Значення показника станом на 31.10.2019р
4. Коефіцієнти якості активів	$К_{як.а} = К_{як.а1} * 0,5 + К_{як.а2} * 0,5$	0,141	0,139	0,144
4.1 К _{як.а1} (капітал)/ Корпоративні кредити	(СДСД - строкові депозити + Власний	0,281	0,268	0,279

Закінчення таблиці 2.11

4.2 Кяк.а2	Державні цінні папери/ДА	0,0003	0,0002	0,0004
5. Коефіцієнти ресурсної бази	$Кр.б = Кр.б1 * 0,5 + Кр.б2 * 0,5$	0,391	0,501	0,572
5.1 Кр.б1	Власний капітал/Сумарні зобов'язання	0,159	0,147	0,164
5.2 Кр.б2	Кошти на поточних рахунках клієнтів та на кор. рахунках/Сумарні зобов'язання	0,679	0,653	0,691

**Складено автором на основі фінансових даних банку [51]*

Як видно із даних таблиці розраховані коефіцієнти показують наскільки строкові депозити та власний капітал покривають надані позики. Також показують рівень розвитку клієнтської бази, що перш за все характеризує рівень активності банку на ринку банківських послуг. Аналіз розрахованих коефіцієнтів показує, що АТ КБ «Приватбанк» має досить ефективну структуру активів банку, що свідчить про раціональне вкладення банком своїх ресурсів. Також необхідно відмітити, що банк має досить велику клієнтську базу, що дає можливість оцінити його діяльність, як активну.

Згідно з розрахованих даних можна зробити висновок, що банк має досить стабільне фінансове становище. Недоліком цієї методики є суб'єктивне встановлення вагомості окремих показників, яке суттєво залежить від мети аналізу та користувачів інформації.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

3.1 Удосконалення методик оцінки банків за системою CAMELSO.

До причин виникнення проблем у розвитку сучасної банківської системи України можна віднести такі недосконалості, а в окремих випадках відсутність законодавчої бази, що регулює банківську діяльність; проведення банками занадто ризикової кредитної політики з метою отримання високих прибутків; екстремальне збільшення розмірів пролонгованої та простроченої кредитної заборгованості; незначний обсяг сформованих банками резервів для відшкодування можливих втрат за кредитами по відношенню до суми безнадійних до повернення кредитів та по відношенню до обсягів загальних кредитних вкладень; безпосередня залежність стану платоспроможності та ліквідності багатьох банків від здійснення операцій на міжбанківському кредитному ринку; від фінансового стану інших банків, які виступають постачальниками кредитних ресурсів; відсутність законодавчого врегулювання питання захисту вкладів фізичних осіб у банках тощо. Всі ці проблеми породжують необхідність впровадження комплексної, всебічної рейтингової оцінки банків за допомогою якої усі суб'єкти (НБУ, комерційні банки та інші) могли б приймати обґрунтовані управлінські рішення отримуючи достовірну інформацію[41].

Існує ряд суперечностей, пов'язаних з використанням рейтингових систем оцінювання діяльності банків. Наприклад, з одного боку, результати даного оцінювання повинні бути відкриті громадськості, оскільки принципом побудови економічної системи в Україні постулюється прозорість, проте, з іншого боку, публікація рейтингів у ситуації, коли банк переживає певні труднощі, які загалом не призводять до серйозних

наслідків, може привести до паніки вкладників цього банку та масового відтоку депозитів, що значно погіршить фінансовий стан банку. По-друге, оцінювання банківської діяльності має ґрунтуватися не лише на кількісних, але й на якісних показниках, що унеможлиблює аналіз без експертних оцінок, які, з іншого боку, мають суб'єктивний характер і тому можуть бути хибними. По-третє, рейтингове оцінювання здебільшого здійснюється дистанційним способом, а дистанційний аналіз також може призвести до помилкових висновків.

В умовах ринкової економіки банківська діяльність супроводжується значними ризиками, і оцінка ризиків, з якими стикається банк у своїй діяльності, є важливою складовою аналізу його фінансового стану. Тому один із найважливіших напрямів розвитку рейтингування банків є використання синтезу рейтингових систем, а саме синтезу який враховує ризики. Тому що світовий досвід показує, що не враховуючи цього найважливішого фактору, не можна отримати достовірні результати. Оскільки банківська сфера має пряму залежність від різноманітних ризиків, які можуть реалізуватись. Наприклад це ризик ліквідності, процентний ризик, ринковий ризик та інші. Однак необхідно відзначити, що на даний момент в Україні не використовується жодної методики, яка повноцінно оцінювала всі можливі ризики, цей фактор не включається до кола показників, що робить всі існуючі методики суб'єктивними та унеможлиблює отримання достовірної інформації. Якщо говорити про зміни в існуючому становищі, то можна сказати, що необхідно використовувати усі існуючі інструменти для всебічної оцінки. Наприклад, досвід Англії показує використання методології менеджменту, що являє собою більш теоретичну оцінку, але показує ілюстративно фінансове положення окремої банківської установи і дає змогу виділити напрями дій з боку наглядових органів та самих комерційних банків.

Також слід відмітити, що необхідно зменшувати експертність даних, оскільки усі існуючі методики спираються на емпіричні дані. Що робить ці

системи залежними від кола показників, які вибираються вибірково чи на власний розсуд експерта.

Однак все ж таки найбільш вагомим напрямом удосконалення все ж таки являється удосконалення державного регулювання, оскільки не досконалість нормативної бази призводить до різного тлумачення результатів. Доповнення методик рейтингового оцінювання, що дасть змогу більш повно зрозуміти становище конкретної банківської установи та банківської системи в цілому.

Слід зазначити, що перші кроки на цьому шляху, вже були прийняті було переглянуто підходи до рейтингової оцінки банків за системою CAMELSO, які визначені в Методичних вказівках щодо організації, проведення інспекційних перевірок та встановлення рейтингової оцінки банку, схвалених постановою Правління Національного банку України від 31.08.2007 №312 [19].

Таблиця 3.11

Методичні вказівки щодо організації проведення перевірок та встановлення рейтингу банку*

1	Організація та порядок проведення інспекційних перевірок банків, які мають ліцензію Національного банку України, та їх закордонних філій (відділень)
2	Права і обов'язки членів інспекційної групи;
3	Порядок підготовки і передавання інформації про результат перевірки до банку, у якому проводилася перевірка, відповідно до законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України;
4	Єдині критерії оцінки стану банку за рейтинговою системою CAMELSO, які охоплюють його діяльність за всіма напрямками;
5	Здійснення оцінки ризиків, притаманних діяльності банку, у тому числі на консолідованій основі, якості управління ризиками, оцінку системи внутрішнього контролю, корпоративного управління, дотримання банком банківського законодавства та нормативно-правових актів Національного банку України;

*Складено автором на основі фінансових даних банку [43]

Методичні вказівки дають змогу визначити банки з незадовільним фінансовим станом, операції або менеджмент яких мають недоліки, що можуть призвести до ліквідації банку та потребують посиленого контролю служби банківського нагляду Національного банку України, а також вживати відповідних заходів для усунення цих недоліків у діяльності банку для стабілізації його фінансового стану та недопущення загрози інтересам вкладників і кредиторів банку.

Використання методичних вказівок дає можливість Національному банку України оцінювати загальний стан і стабільність банківської системи, отримувати інформацію для визначення пріоритетів у діяльності банківського нагляду та необхідних матеріальних і людських ресурсів для здійснення належного контролю за банківською системою в цілому.

3.2. Перспективи розвитку методик рейтингових оцінок

Грунтуючись на проведеному аналізі можна сказати, що перспективи розвитку рейтингових оцінок будуть полягати в наступному:

- 1) За результатами рейтингових досліджень ранжувати банки на такі групи (табл. 3.12)

Таблиця 3.12

Ранжування банків за групами*

1	Банки, які мають стабільний баланс, великі обороти, солідну клієнтську
2	Банки, що працюють із відносною сталістю
3	Банки, баланси яких потребують щомісячного моніторингу (ті, що мають невеликі обороти, а також ті, зміна розміру та структури балансів яких зазнає негативних тенденцій
4	Банки, які ведуть ризикову діяльність і платоспроможність яких викликає сумніви.

*Складено автором на основі фінансових даних банку [43]

2) Введення нових показників. У більшості методик бракує такого важливого показника, як аналіз грошового потоку, котрому, до речі, надається важливе значення у рейтингових оцінках діяльності банків західних країн. Загальновизнаним у світі також є коефіцієнт Кука (достатності капіталу) який рекомендовано Базельською угодою ще в 1988 р. [9.с.207] Якби ці показники стали складовими вітчизняного банківського рейтингу, його якість істотно покращилася.

3) Необхідно впровадити практику обов'язкової публікації звітів банків, підтверджених аудиторськими висновками. У більшості розвинутих країн Заходу, наприклад у США, аудитори зобов'язані підтвердити не тільки суму балансу, розмір прибутку і т.п., але і правильність формування, реальність резервів банку. Упровадження подібної практики також допоможе запобігти неплатоспроможності банку.

Інформація про банки, що нині поширюється різними джерелами, у кращому випадку подається як велика кількість таблиць, у яких наведені різні параметри та коефіцієнти. Навіть досвідченому аналітику деколи буває важко розібратися у цілому вирі інформації. Тому виникає необхідність розробки і впровадження системи визначення узагальнюючої оцінки (рейтингу) банків в Україні. Завдання визначення рейтингу полягає не в тому, щоб розставити банки в шеренгу "за зростом", а в об'єктивній оцінці стану як великого, так і малого банку з єдиної точки зору.

Аналіз фінансового стану комерційного банку має для українських банкірів особливе значення в умовах загальної економічної, політичної і соціальної нестабільності. Аналіз показує, що в даний час багато українських комерційних банків перебувають у стадії схованого банкрутства (неспроможності). Роль НБУ в цьому зв'язку має особливе значення. Визначений інтерес у цьому зв'язку викликає закордонна практика організації подібного роду роботи. Наприклад, у США її проводить ФРС, а у Швейцарії роботу з нагляду за діяльністю банків здійснюють аудиторські фірми за запрошенням центрального банку цієї

країни. І останній укладає відповідні контракти з найбільше професійно підготовленими аудиторськими фірмами.

Для українських банків важливою проблемою залишається проблема публікації звітності, її вірогідності, повноти, правильності відображення даних. Відомо, що в усьому світі про фінансовий стан банку судять по опублікованих звітах, що не завжди коректно стосовно українського банку. Таким чином, для розробки методики аналізу діяльності банку, проведення якісної оцінки його роботи необхідна достовірна інформація.

Очевидно, що для більшості українських банків необхідно підвищити якість своєї аналітичної роботи. На сучасному етапі розвитку для українських банків важливо використовувати прості показники (темпи росту капіталу банку, депозитів, активів, у тому числі кредитів, динаміку розвитку, тренди).

Для українських банків важливий також структурний аналіз. Наприклад, висока концентрація по окремих сферах банківської діяльності (висока питома вага кредитів або валютних операцій, цінних паперів) або в рамках визначеної сфери (наприклад, надаючи позички банк орієнтується на кредитування підприємств однієї галузі) - це і показник проблемності банку. Особливого значення сьогодні набуває структурний аналіз депозитів банку, його ресурсної бази, поряд із проведенням оцінки структури кредитів, доходів, витрат і прибутку.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, треба зазначити, що рейтингове оцінювання банківської діяльності є необхідною передумовою прозорості фінансового ринку країни. Рейтинги банків є індикаторами їх надійності та ефективності для потенційних вкладників, інвесторів, банків-партнерів тощо, крім того, вони є підґрунтям державного банківського нагляду. Безумовно, потрібно розрізняти рейтинги банків для професійних потреб, розраховані на професіоналів, та рейтинги, відкриті для широкого загалу. Потрібно розвивати національну мережу рейтингових агентств, вдосконалювати як методики обчислення рейтингів, які б вимірювали і поточний, і прогнозований майбутній стан банків, так і кваліфікацію фахівців. Також треба вдосконалювати нормативно-правову базу, щоб мінімізувати можливість подання неправдивої інформації банками та уникнути фальсифікованих рейтингів. На сьогодні існує багато недоліків рейтингової системи оцінювання, вона потребує універсалізації критеріїв та загального вдосконалення, проте, безумовно, наявність рейтингових оцінок банків є важливим чинником розвитку банківської системи України.

Під час проведення узагальнюючої оцінки (рейтингу) банку необхідно використовувати стандартизовану систему, за допомогою якої аналізуються основні показники фінансового стану банку. Такою є загальновідома система «CAMELSO», на базі якої (з урахуванням специфічних особливостей національної банківської системи) визначається рейтинг комерційних банків України.

У рейтинговій системі використовується п'ятибальна шкала. Оцінка «1» є найвищою оцінкою рейтингової системи і відображає найменший рівень зауважень, тоді як оцінка «5» є найнижчою, найкритичнішою і являє собою найвищий рівень зауважень. В даній роботі була проведена рейтингова оцінка діяльності АТ КБ «Приватбанк» за кількома відомими методиками. У ході аналізу було виявлено, що фінансовий стан банку

порівняно з банківською системою в цілому знаходиться на середньому рівні. Оскільки існує недостатній рівень власного капіталу для покриття ризикованих активів. Отримані дані є суб'єктивною оцінкою тому, що не включають у себе розрахунок комплексного фактору ризику.

Отже, комерційні банки є фінансовими установами, діяльність яких значною мірою ґрунтується на довірі з боку клієнтів, адже вони розпоряджаються значною частиною суспільного капіталу, тому пріоритетне значення можуть мати такі характеристики як надійність і стабільність. За обставин, що склалися в нашій країні, орієнтацію на стабільність можна вважати найдоцільнішою політикою комерційного банку, і така політика повинна ґрунтуватися на даних комплексного економічного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасенко М. В. Сутність та значення рейтингових оцінок в процесі управління банком / М. В. Афанасенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1 с. 73].
2. Баранецький І. Світова фінансова криза: перші результати та уроки для України / І. Баранецький // Зовнішні справи. – 2008. – №12. – С.5-7
3. Буздамин А.В. Экспертная система анализа банков на основе методики CAMELSO / А.В.Буздамин, А.Л.Британишский // Бизнес и банки. – 2007. – №22.
4. Гумен І. Складові банківських рейтингів / І.Гумен // Вісник НБУ. – 2000. – №1.
5. Гладких Д. М. Шляхи вирішення проблем, пов'язаних з високим рівнем присутності іноземного капіталу в банківській системі України. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. 2016. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/inozemn_kapital-cbb0a.pdf
6. Дзюблюк О.В. Розвиток банківського сектору в умовах деформації світового фінансового простору / О.В.Дзюблюк // Вісник Національного банку України. – 2011. – №10. – С.76-83
7. Колодій О.В. Еволюція банківської справи / О.В.Колодій // Науковий вісник: Збірник науковотехнічних праць. – Львів: НАТУУ, 2008. – Вип.17.2. – С.177-184.
8. Кочетков, В. М. Організаційно-методологічні основи управління фінансовою стійкістю банку : дис. ... доктора економічних наук : 08.06.01 / Кочетков Володимир Миколайович. – К., 2004. – 378 с. с. 150].

9. Логвиненко Ю.Л. Сутність рейтингування підприємств та його значення в ринкових умовах / Ю.Л. Логвиненко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – № 640. – С. 319–327
10. Мазаракі А. Методологічні засади побудови рейтингової системи оцінювання діяльності
11. Попов Д. Д. Попов, Р.Лисенко Вісник НБУ. – 2005. – №4. – С. 48–51
12. Пшик Б.І. Актуальні проблеми рейтингового оцінювання діяльності банків в Україні / Б.І. Пшик // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 149–152
13. Савченко Т. Г., Джолос А. В. Публічна система рейтингової оцінки банків України: призначення та інформаційна модель // Економіка та суспільство. 2017. № 13. – URL : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/224.pdf
14. Фондовий ринок: Підручник. В 2-х кн. — Кн. 1. Затверджено МОН / За ред. В.Д. Базилевича. — К., 2015. — 621 с., тв. пал., (ст. 5 пр.)
15. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
16. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14/ed20000217> (дата звернення: 23.11.2019).
17. Про схвалення процедур інспектування та надання оцінки банку за системою CAMELSO: Рішення Правління Національного банку України від 01.11.2016р №393рш Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=40919978

(дата звернення: 23.11.2019).

18. Про рейтингування: Проект Закону від 06.02.2018 №8007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63421 (дата звернення: 23.11.2019).
19. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України: Редакція від 04.06.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96%D0%B2%D1%80/ed20170604> (дата звернення: 23.11.2019).
20. Принципи рейтингового аналізу. Методологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.credit-rating.com.ua/ru/ratings/methodologies.html>.
21. Про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ: Директива 2006/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 14.06.2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
22. Про затвердження Національної рейтингової шкали: Постанова КМУ від 26.04.2007 №665 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
23. Проблеми рейтингового оцінювання комерційних банків в Україні [Текст] Вісник університету банківської справи НБУ. – 2014. – № 2(20). – С. 149-152.
24. Рейтинг життєздатності українських банків-2016 [Електронний ресурс] // Журнал Forbes. – 2016. – № 2. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1409877-rejting-zhittezdatnosti-ukrayinskihbankiv-2016>.

- 25.Офіційне опублікування нормативно-правових актів, Національний банк України , , [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.bank.gov.ua/>
- 26.Законодавство України - База даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua
- 27.Довідник банківської справи. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: banking.uabs.sumdu.edu.ua
- 28.Офіційний сайт рейтингового агентства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://m.moody.com/>
- 29.Офіційний сайт рейтингового агентства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.standardandpoors.com>
- 30.Офіційний сайт рейтингового агентства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fitchratings.com>
- 31.Офіційний сайт рейтингового агентства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.credit-rating.ua
- 32.Офіційний сайт рейтингового агентства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.expert-rating.com
- 33.Офіційний сайт рейтингового агентства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: rurik.com.ua
- 34.Офіційний сайт рейтингового агентства:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: ibi.com.ua

35. Про затвердження національної рейтингової шкали: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/665-2007-%D0%BF>
36. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua/ru>
37. Сутність та значення рейтингових оцінок у процесі управління банком - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/19556/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9.pdf>.
38. Рейтингове оцінювання фінансової стійкості комерційних банків [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=222>.
39. Особливості рейтингової оцінки банків - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/discip/banknad/Tema7.pdf>.
40. Розробка автоматизованої моделі рейтингової оцінки банківських установ - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=940>.
41. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/302848/>
- 42.. Складові банківських рейтингів: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2010/08/4/243854/>

43. Peter Patrino/Criteria is applied consistently, making Fitch's ratings comparable across global financial markets- Rating Criteria-2018.-no 12-33p.